

Задорожна А. Д.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Гнатишена І. М.

Чернівецький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ

Статтю присвячено вивченню англomовної термінології сфери електронного навчання. В статті надається визначення поняття «термінологія сфери електронного навчання», з'ясовується історія походження англomовного терміна на позначення сфери e-learning, аналізуються факти історії появи та розвитку вказаної сфери та її термінологічної лексики в англійській мові, а також визначаються її ключові тематичні групи.

Термін e-learning, що використовується нині для позначення галузі електронного навчання, а також слугує родовим стосовно усіх її інших термінів в англійській мові, з'явився в ній як засіб номінації нового способу навчання, що застосовувався при підвищенні кваліфікації робітників окремих комерційних компаній у США. Згодом вказаний термін розширив своє значення, з'явилися також його синоніми, що зумовлено розвитком сфери та її термінології.

Під термінологією електронного навчання розуміємо сукупність слів і словосполучень, що використовуються для позначення професійних понять цієї сфери. Розвиток сфери електронного навчання та її термінології в англійській мові спричинений появою та поширенням інноваційних технологій, появою нових понять і необхідністю їх позначення, зручністю та доступністю нової форми навчання та іншими екстралінгвістичними факторами.

Англomовна термінологія сфери електронного навчання є тематично різномірною. Її одиниці, об'єднані в тематичні групи, слугують засобами номінації освітніх установ; принципів, методів і стратегій електронного навчання; видів навчальної та викладацької діяльності, особливостей організації та управління навчальною та викладацькою діяльністю; навчального контенту сфери, програм, курсів та дисциплін електронного навчання; його технологій, програмного забезпечення, платформ. Вказані тематичні групи є ключовими, їх одиниці позначають поняття категоріального апарату сфери електронного навчання, віддзеркалюючи особливості його організації. Аналізована сфера постійно розвивається, що зумовлює появу нових термінологічних одиниць і можливість їх подальшого тематичного угруповання.

Ключові слова: англійська мова, засіб номінації, екстралінгвальні фактори, сфера електронного навчання, тематична група, термінологія.

Постановка проблеми. Термінологічний бум, що супроводжує людство вже не одне десятиліття, вказує на безперервність і динаміку розвитку різних галузей наукового знання, появу нових сфер, підсилюючи інтерес лінгвістів до термінологічних досліджень, визначаючи необхідність їх подальшого проведення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією з новітніх науковці вважають термінологію електронного навчання [1, с. 89; 6, с. 141; 8, с. 70; 11, с. 56–57], поява якої спричинена цілою низкою факторів: його зручністю та доступністю, браком часу, всесвітньою пандемією, військовими діями тощо. На сьогоднішній день існують наукові праці, присвячені вивченню лише окремих аспектів визначеного

шару термінологічної лексики [див., напр., 9–11; 13; 15; 18].

Актуальність його дослідження в англійській мові є безсумівною, оскільки саме англійська мова стала джерелом появи цих одиниць та її поширення в інших мовах світу. Вивчення вказаної термінології буде сприяти її систематизації та вдосконаленню самої сфери, яку вона обслуговує, «адже саме термінологія відіграє ключове значення в розвитку понятійного апарату будь-якої науки, будь-якої галузі професійної діяльності» [7, с. 26].

Метою наукової розвідки є вивчення англomовної термінології електронного навчання в діахронічному та синхронічному аспектах. Її завдання полягають у дослідженні походження англomов-

ного терміна сфери *e-learning*, наданні визначення поняттю «термінологія електронного навчання», вивченні історії розвитку сфери та її термінологічної лексики в англійській мові, визначенні та аналізі її тематичних груп.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Термін *e-learning* виник в англійській мові для позначення системи навчання, що здійснюється за допомогою комп'ютерних і медійних технологій [14, с. 32]. Визначений термін з'явився на початку 90-х рр. у США, а першими його адресатами були робочі колективи комерційних компаній, які проходили курси підвищення кваліфікації [17, с. 43].

Отже, поняття *e-learning* виникло в підприємницькому середовищі для вирішення завдань бізнесу та асоціювалось, в першу чергу, з «підвищенням кваліфікації з метою росту конкурентоспроможності» [20, с. 42]. Лексема *e-learning* фактично замінила на початку 90-х рр. словосполучення *computer based training (CBT)*, а усичення *e-* (від слова *electronic*) позначало «можливість оброблення освітньої інформації електронними пристроями (цифровими та аналоговими)» [18, с. 31].

У другій половині 90-х рр. XX століття в англійській літературі почали використовувати також терміни *distance education*, *distance teaching*, *distance learning*, *distance instruction* [див., напр., 19; 20], а в українській мові згодом також поширився термін «дистанційне навчання». Синонімами терміна *e-learning* в англійській мові є нині також термінологічні словосполучення *web-based learning*, *online training*, *virtual learning*, *cyber learning*, *webeducation*, *Internet-based learning*, *digital learning* та ін.

Під термінологією сфери електронного навчання розуміємо сукупність лексичних, що позначають її професійні поняття. Досліджувана термінологія розвивалась, ускладнювалась та збагачувалась новими одиницями, зокрема синонімами, завдяки піднесенню самої сфери, появі в ній нових понять, наприклад: *e-school*, *e-teacher*, *e-assistant*, *e-consultant*, *technology enhanced instruction*, *online event*. Отже, ключовими у розвитку цього шару термінологічної лексики стають саме екстралінгвальні фактори, пов'язані з історією розвитку нової сфери навчання.

Перші віртуальні школи з'явилися в США та Канаді в середині 90-х рр. XX століття. Вони пропонували онлайн навчання (*online learning*, *e-learning*), а також окремі онлайн курси (*online courses*, *e-courses*). Нині подібні школи існують у всьому світі, вони інтегровані в систему середньої освіти різних країн [16, с. 29]. Онлайн

навчання є поширеним і в системі вищої освіти, завдяки чому університети не тільки пропонують онлайн курси, але й стають віртуальними (*virtual university*). Так, наприклад, у США на початку 2019 року до онлайн навчання було залучено 7,3 млн студентів [15, с. 71].

Популярними стають також онлайн школи, які пропонують здобувачам отримати освіту різного рівня не тільки за допомогою викладачів, але й з наданням доступу до різноманітних навчальних матеріалів, залученням інтерактивних навчальних програм, відповідних платформ, методик, електронних підручників, відеолекцій, відеодокладів та іншого контенту (*digital information source*). Дистанційне навчання поширилось в період пандемії COVID-19, оскільки саме за його допомогою «стало можливим продовжувати освітній процес без загрози для життя та здоров'я його учасників» [5, с. 12].

Зазначимо, що вважаючи синонімічними, науковці наголошують при цьому на необхідності розрізнення понять дистанційне та електронне навчання [12, с. 8; 14, с. 41], оскільки останнє передбачає, в першу чергу, самостійну роботу з електронними матеріалами, що може супроводжуватися за необхідністю консультаціями та роз'ясненнями викладачів, експертів, контролем ними засвоєння слухачами знань, перевіркою формування їх вмінь, навичок за умов необхідності [12, с. 9]. Дистанційне ж навчання характеризується наявністю усіх притаманних звичайному навчальному процесу компонентів (наприклад, обов'язкового розкладу), але здійснюється при опосередкованій взаємодії учасників навчального процесу, можливість якої забезпечують Інтернет-технології [19, с. 57].

В англійській науковій літературі з фаху існують також дискусії з приводу переваг та недоліків електронного навчання [16, с. 32–34; 17, с. 87]. До його переваг відносять свободу доступу до навчальних матеріалів, можливість здійснювати навчання в індивідуальному темпі, вибір програм навчання, самостійне планування часу та тривалості занять, незалежність від географічного розташування освітньої установи, ефективна реалізація зворотнього зв'язку між учасниками навчального процесу [16, с. 32–33]. Недоліками вважають недостатню вмотивованість, необхідність перевірки знань, вмінь і навичок в очному чи комбінованих режимах, відсутність критеріїв та стандартів якості електронних навчальних матеріалів, проблеми фінансування тощо [16, с. 34; 17, с. 87].

Проблеми електронного та дистанційного навчання активно обговорюються фахівцями на різноманітних конференціях, про них пишуться не тільки книги [див., напр., 15–20], але й наукові статті [див., напр., 1; 4; 6; 10; 13]. З метою вдосконалення сфери та вирішення її проблем науковці об'єднуються в асоціації (наприклад, «E-learning Association», «Association of Educational Programs of E-learning»), створюють окремі журнали (наприклад, «International Journal on E-learning», «Journal of E-learning and Knowledge Society» «The American Journal of Distance Education») тощо. Все це, безумовно, сприяє розитку термінології сфери, викликає необхідність її аналізу та систематизації.

Одним із способів систематизації термінології науковці вважають її класифікування, тематичне зокрема [2, с. 7; 3]. Погоджуємося з твердженням про те, що «розподіл за поняттєво-тематичними групами надає можливість систематизувати терміни за змістовою схожістю, виявити спільність і розбіжності в їх категоріальному значенні» [3, с. 47].

Тематична група являє собою об'єднання лексичних одиниць, що базується не на лексико-семантичних зв'язках, а на класифікації самих предметів та явищ. Тематична класифікація яскраво унаочнює той факт, що слова в мові є взаємопов'язаними, як і поняття самої дійсності, які вони позначають.

Аналіз семантики та категоріального значення англійських одиниць сфери електронного навчання, що виявляє їх поняттєву та змістову спільність, дозволив нам виокремити тематичні групи цих одиниць, що позначають:

– учасників навчального процесу сфери (*stakeholders – web-based teacher, distance educator, online professor, e-student, e-group, educational user, individual student, educational administrator, e-learning designer, content producer*);

– освітні установи сфери (*educational institutions – distance-delivery university, online institution, virtual university*);

– принципи, методи та стратегії електронного навчання (*e-learning principles, methods and strategies – teaching style, teacher-prompted strategy, blended training methods (BTM), learning model, object-oriented approach, web environment*);

– види навчальної та викладацької діяльності сфери (*instructional and learning events – e-coaching, e-moderation, educational event, to teach online, to monitor learning behavior, to assess performance, to assess students contributions, to conduct online research, to do online activities, online interaction, online role play*);

– особливості організації та управління навчальною та викладацькою діяльністю сфери (*learning administration and management – to enroll in online education, to cancel registration online, to manage enrollments, to update the content, to distribute educational content, to modify learner information, online enrollment, self-tuition*);

– навчальні матеріали та навчальний контент сфери (*learning resources and content – multimedia module, e-learning module, online supplements, real time database, learning information, learning resource, e-learning resources, on-line material, webliography, public blog, online-course material, virtual exhibit*);

– програми, курси та дисципліни електронного навчання (*curricula, courses, programs of e-learning – fixed curricula, observation schedule, personal curricula, on-line syllabus, e-learning course, e-learning program, synchronous e-course*);

– технології, програмне забезпечення, платформи (*tools, software, programs – authoring tool, assessment tool, distributed e-learning tool, testing tool, assessment tool, course management system (CMS), online help system, Interactive Software Simulations, learning management software, collaborative software, communications platform, universal management platforms (UMP), learning ware, self help guide, e-technologies*).

Зазначимо, що вказані тематичні групи є ключовими, їх одиниці позначають поняття категоріального апарату сфери електронного навчання, його учасників, а також віддзеркалюють особливості його організації та проведення. В аналізованій термінології англійської мови, яка постійно розвивається, безперечно, можна буде виокремити також інші тематичні групи термінологічних одиниць з часом (наприклад, назви фахових організацій, які займаються проблемами розвитку та вдосконалення сфери та ін.).

Висновки та перспективи дослідження. Отже ключовим терміном сфери електронного навчання в англійській мові слугує термін *e-learning*. Являючи собою родовий термін нині, він почав використовуватися в англійській мові для позначення способу навчання, задіяному при підвищенні кваліфікації робітників комерційної сфери США. На сьогоднішній день існує велика кількість синонімів вказаного терміна, що зумовлено розвитком термінології сфери. Під термінологією електронного навчання розуміємо сукупність слів і словосполучень, що застосовуються для позначення професійних понять сфери. Розвиток та ускладнення визначеного шару термінологічної лексики англійської мови зумовлено екстра-

лінгвальними факторами, пов'язаними з появою нових понять, що потребували номінації, ускладненням та диверсифікацією вже існуючих. У свою чергу, це пов'язано з піднесенням сфери, спричиненим не тільки розвитком інноваційних технологій, але й зручністю та доступністю нової форми навчання, всесвітньою пандемією тощо. Англійська термінологія сфери електронного навчання є тематично гетерогенною. Її терміноодиниці, угруповані за тематичним принципом, слугують засобами позначення освітніх установ; принци-

пів, методів і стратегій електронного навчання; видів навчальної та викладацької діяльності; особливостей організації та управління навчальною та викладацькою діяльністю; навчального контенту сфери, програм, курсів та дисциплін електронного навчання; його технологій, програмного забезпечення, платформ. Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з вивченням структурних особливостей термінів англійської мови сфери електронного навчання, а також аналізом способів їх перекладу українською мовою.

Список літератури:

1. Андреев А. А. E-learning: некоторые направления и особенности применения. *Высшее образование в России*. 2009. № 8. С. 89–91.
2. Апалько И. Ю. Когнитивные, семиотические и прагматические основания формирования предметной области «Защита информации»: автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.19. Ростов-на-Дону, 2013. 40 с.
3. Багана Ж., Таранова Е. Н. Роль тематической классификации в терминологических исследованиях. *Вестник Российского университета дружбы народов*. Сер. Лингвистика. 2010. № 3. С. 46–49.
4. Балик Н. Р., Шмигер Г. П. Модели впровадження електронного навчання у педагогічному університеті. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2016. № 2. С. 10–14.
5. Вацило О. Організація дистанційного навчання майбутніх філологів в умовах пандемії COVID-19. *Науково-методичний журнал «Іноземні мови»*. 2021. № 3. С. 11–18.
6. Государев И. Б. Электронное обучение в языке педагогики (эволюция феномена и толкование терминов). *Высшее образование в России*. 2015. № 7. С. 141–150.
7. Гринев-Гриневич С. В. Терминоведение: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2008. 304 с.
8. Зацний Ю. Тенденції та процеси розвитку лексико-семантичної макросистеми сучасної англійської мови. *Актуальні питання іноземної філології*. 2016. № 4. С. 68–74.
9. Зацний Ю. А. Словник неологізмів. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття. Вінниця : Нова книга, 2008. 360 с.
10. Киричок Т. Ю., Фіголь Н. М. Термінологія електронного навчального дискурсу. *Держава та регіони*. Серія: Соціальні комунікації, 2016. № 3. С. 143–147.
11. Костенко Н. Д. Структурно-семантичні та функціональні параметри англійських інновацій семантичного поля «навчання»: дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2016. 309 с.
12. Словник навчально-педагогічних понять і термінів / уклад. Л. В. Вовк. Київ : Вид-во Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова, 2001. 82 с.
13. Языкова Е. В. Орфографическая вариативность термина e-learning в современном английском языке. *Актуальные проблемы филологии и педагогической лингвистики*. 2011. № 7. С. 283–288.
14. An A-Z of ELT, a Dictionary of Terms and Concepts Used in English Language Teaching / ed. by S. Thornbury. N. Y. : Macmillan education, 2006. 256 p.
15. Elkins D., Pinder D. Everhart W. E-Learning Uncovered. Articulate Storyline. New York : University Press of America, 2021. 369 p.
16. Garrison R. D. E-Learning in the 21st Century: A Community of Inquiry Framework for Research and Practice. L. : Routledge, 2016. 220 p.
17. Clark R. C., Mayer R. E. E-Learning and the Science of Instruction : Proven Guidelines for Consumers and Designers of Multimedia Learning. N. Y. : Wiley, 2016. 528 p.
18. Keats J. Virtual Words: Language on the Edge of Science and Technology. N. Y. : Oxford University Press, 2010. 192 p.
19. Moore M. G., Diehl W. C. Handbook of Distance Education. L. : Routledge, 2018. 580 p.
20. Simonson M., Zvacek S. M., Smaldino Sh. Teaching and Learning at a Distance. Charlotte : Information Age Publishing, 2019. 366 p.
21. Butterfield J. Fowler's Dictionary of Modern English Usage. Oxford : Oxford University Press, 2015. 928 p.
22. Fowler H. W., Crystal D. A Dictionary of Modern English Usage. Oxford : Oxford University Press, 2010. 832 p.
23. Weekly E. Dictionary of Modern English. L. : Routledge, 2007. 442 p.

Zadorozhna A. D., Gnatyshena I. M. HISTORY OF DEVELOPMENT AND THEMATIC GROUPS OF ENGLISH-LANGUAGE E-LEARNING TERMINOLOGY

The article is devoted to the study of English-language e-learning terminology. Definition of the notion of «terminology of the sphere of e-learning» is given, history of emergence of the term e-learning is analyzed, facts from history of development of the sphere and its terminology in the English language are considered, thematic groups of its units are characterized in the article.

The term e-learning using to denote corresponding sphere in the English language appeared as a means of designation of new way of learning, carried out in some commercial companies of the USA with the aim of reeducating of their employees. The meaning of this term was enriched later; it became a generic term for all other terminological units of the sphere in the English language. Synonymic units of the term appeared later due to the processes of development of the sphere and its terminology.

The abovementioned layer of lexicon is viewed in the article a set of words and word combinations designating professional notions of the sphere of e-learning. Its development is conditioned by expansion of innovative technologies and necessity of naming of new notions of the sphere, its availability and convenience as well as some other extralingual factors.

The English-language terminology of the sphere of e-learning is thematically heterogeneous. Terminological units of thematic groups of the sphere designate its stakeholders; educational institutions; e-learning principles, methods and strategies; its instructional and learning events; e-learning administration and management; e-learning resources and content; curricula, courses, programs of e-learning; as well as tools, software, programs of the sphere.

The abovementioned thematic groups are viewed as key ones in the article because their units designate notions of categorical apparatus of the sphere, revealing peculiarities of its organization at the same time. The analyzed sphere is constantly developing. That is why new notions and units of their designation appear in the sphere and its terminology. Therefore it can be subjected to further grouping on the basis of thematic principle.

Key words: *the English language, means of designation, extralingual factors, e-learning sphere, thematic group, terminology.*